Tierenfabeln, von Äsop bis La Fontaine in Gemäldeserien seit 1600

HANS RIJNS

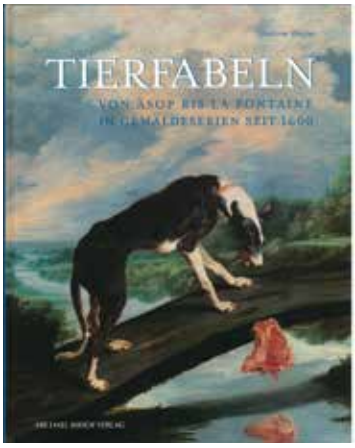

Kort voor Kerstmis 2015 kreeg Lisanne Wepler een mailtje van Paul Smith, emeritus-hoogleraar Franse literatuur in Leiden, waarin stond dat de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) haar fabelproject ging financieren, en niet zo'n klein beetje ook, gezien het prachtige eindresultaat. Wepler kon aan de slag, gesteund door een projectgroep waarin ook Gert-Jan van Dijk zat, onder leiding van Paul Smith. Onder de vele adviseurs die zij bedankt in het dankwoord (p. 8-9) bevindt zich ook Rik Van Daele die, zoals blijkt in hoofdstuk 5, haar informatie verschafte over de serie fabels van La Fontaine in een van de twee eetzalen van het SS *Rotterdam*.[1]

Het 304 pagina's tellende gebonden boek met het ongewone formaat van 24 bij 30 cm. is volledig in het Duits geschreven en telt vijf hoofdstukken waarin zij ons kriskras door Europa meeneemt op zoek naar series van schilderijen waarop fabels zijn afgebeeld. Elk hoofdstuk heeft een uitgebreid eindnotenapparaat.

Wepler legt de lat behoorlijk hoog bij de besprekingen van al die schilderijen, getuige haar uitgebreide vraagstelling: Wat wil het schilderij aan de kijker meedelen? Welke compositorische middelen gebruikt de schilder? Welke geïllustreerde fabelboeken kunnen als voorbeeld gebruikt zijn? Hoe veranderen de motieven in de loop der tijd en hoe verhouden zich de kunstwerken stilistisch in hun tijd met andere kunstwerken? Voor welke plek zijn de fabels bedoeld en wie had voor wie en wanneer de schilderijen geschilderd? Zijn er overeenstemmingen of verklaringen voor dit genre? Hoe worden de dieren afgebeeld en bovenal: hoe verhoudt de serie zich tussen functie en decoratie? (p. 17)

Men zal begrijpen dat ik in dit signalement niet in detail kan ingaan op al haar bevindingen. Hoofdstuk 1 bestaat uit een uitgebreide inleiding. Zij licht het genre van de fabel toe met behulp van verschillende definities die in de loop der eeuwen door verschillende publicisten zijn gedefinieerd, zoals Maarten Luther (1483-1546), Pieter de la Court (1685), Thomas Bewick & Edwin Pearson (1871), McKendry (1964) en Oliver Goldsmith (1973) (p. 17-20). Wanneer Wepler een fabel voor het eerst bespreekt, vat zij de fabel samen en legt zij de strekking daarvan uit. Voor wie onbekend is met fabels is dit een prima aanvulling. In de 'Fabelkatalog' wordt nog eens per hoofdstuk naar alle fabels verwezen die daarin voorkomen en ook worden de fabels afzonderlijk beschreven. De schilderijen met fabels kwamen er niet zomaar. Op verscheidene plaatsen in Italië, Tsjechië, Duitsland, Engeland en Frankrijk zijn vanaf de veertiende eeuw fabels uitgebeeld in de vorm van beeldhouwwerken, fresco's, wandschilderingen en wandtapijten. Ook houtsneden en etsen liggen ten grondslag aan de schilderijen.

De hoofdstukken 2 tot en met 5 behandelen uiteenlopende schilderijen, maar ook houtsneden en etsen waarop fabels zijn afgebeeld op diverse plaatsen in Europa. Het boek sluit af met een catalogus van de behandelde fabels (hoofdstuk 6), een Spaanse inventaris van fabels uit 1655 van Diego Mexía (7), de bibliografie van de gebruikte bronnen (8) en de verantwoording van de talrijke afbeeldingen.

Het boek is beslist een must voor wie in fabels geïnteresseerd is. De prachtige talrijke afbeeldingen van de vele schilderijen in kleur, soms paginagroot, maken dit boek tot een kostbaar bezit waar ook niet-fabelkenners van zullen genieten.

Lisanne Wepler, *Tierfabeln von Äsop bis La Fontaine in Gemäldeserien seit 1600,* Petersberg, 2021, 304 p., met 395 afbeeldingen in kleur en 24 in zwart-wit.

NOOT

1 Rik van Daele, 'Fabels van Jean de La Fontaine in het S.S. Rotterdam, een icoon van de wederopbouw na wereldoorlog II', in: *Tiecelijn 28* (2015), p. 183-223. Merkwaardig is dat Wepler in de eindnoten bij hoofdstuk 5 Rik van Daele steeds 'S. van Daele' noemt (p. 253, noten 19, 20, 21, 22 en 25).

Een andere slordigheid is dat zij in eindnoot 128 van hoofdstuk 2 1446 noemt als het jaartal waarin de editie van Heinrich Steinhöwel (1412-1482) *Aesopus: Vita et Fabulae* in Ulm werd uitgebracht, dit moet 1476 zijn. Deze fout herhaalt zij in de bibliografie op pagina 293. In het hoofdstuk waarin zij de houtsnede bespreekt van de titelpagina noemt zij wel het juiste jaartal (p. 69). Dit is ook het geval bij het bijschrift van de afbeelding op pagina 71. Zie ook Hans Rijns en Willem van Bentum, *Het leven en de fabels van Esopus*, Hilversum, 2016, p. 22.